

JUHLAJULKAISU

KAARLO JUHO
STÅHLBERG

1865 · 28/1 · 1945

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

**TYRVÄÄN KIRJAPAINO OY
VAMMALA 1945**

ISBN 978-951-855-881-4 (PDF)

Perustaja- ja Kunniajäsenelleen, Presidentti

Kaarlo Juho Ståhlbergille

hänen täyttäessään kahdeksankymmentä vuotta

Kunnioittavasti

Suomalainen Lakimiesyhdistys

28 päivänä tammikuuta 1945

Paavo Kastari

Nykyisen tasavallan presidentin sekä pääministerin oikeudellista erikoisasemaa koskevia näkökohtia

Ne merkilliset historian vaiheet, jotka viime vuosina olemme läpikäyneet, ovat asettaneet myöskin, ja ehkäpä aivan erityisesti, valtiokoneiston suoritus- ja mukautumiskyvyn kovalle koetukselle. Kiitos yhteiskunnallisten olojemme terveen kehityksen ja toisaalta kansanvaltaisten valtiollisten laitostemme tarkoituksenmukaisen rakenteen on vaikeuksista tähän mennessä kuitenkin selviydytty ja ainakin valtiokoneiston niin sanoakseni teknillisen toiminnan osalta varsin moitteettomalla tavalla. Poikkeukselliset olosuhteet ovat kuitenkin tehneet välttämättömiksi erinäisiä, osittain hyvinkin olennaisia, todennäköisesti kuitenkin tilapäisiä muutoksia ja lisäyksiä normaali-ajan valtiokoneistoon. Niinpä on ollut — pari erityisen merkittävää seikkaa mainitakseni — kansanhuoltoa varten perustettava erityinen laaja hallinnonhaara omine ministeriöineen ja moninaisine paikallisine elimineen. Niinikään on talouselämän säännöstelemistä varten eduskunnan pitänyt luovuttaa varsin huomattava osa lainsäädäntövallastaan hallituksen käytettäväksi pidättämällä itselleen vain jälkeinpäin suoritettava tarkastus annettujen säännösten voimassa pysyttämistä koskevien ratkaisujen yhteydessä. Samoin joudutaan eduskunnan vaalit, kun ne usean lykkäyksen jälkeen lähitulevaisuudessa voidaan vihdoinkin suorittaa, toimittamaan muutenkin eräiltä

osiltaan huomattavasti säännönmukaisesta järjestyksestä poikkeavalla tavalla.

Osittain jyrkät poliittiset käänteet, osittain muut sota-ajan olosuhteista johtuvat käytännölliset seikat ovat tehneet tarpeelliseksi puuttua poikkeuksellisella tavalla myös valtiorakenteen ylimmän huipun, valtionpäämiehen asemaan, vaikka sen itse asiassa pitäisi olla valtiojärjestyksen lujista kiinnekohdista kaikkein vankin. Tasavaltaisen valtiojärjestyksen ratkaisevia etuja monarkiaan verrattuna on tosin se, että kansanvallalle yleensäkin tunnusmerkillinen joustavuus ja mukautumiskyky ulottuu aina valtion päämiehen asemaan asti. Se ratkaisu, jonka kansamme teki itsenäisyytensä ajan alussa valitessaan, lähinnä K. J. Ståhlbergin johdolla, tasavaltaisen eikä monarkkisen valtiomuodon, saakin viime aikojen tapauksia ajateltaan uutta kantavuutta, jos kuvittelemme, että meillä olisi nykyisin aikoina ollut valtion päämiehenä kuningas, joka olisi yhtä voimakkaalla ja määrätietoisella tavalla yrittänyt pidellä valtiolaivamme peräsiintä, kuin mitä tasavaltainen presidentti on saattanut tehdä. Täytyy kuitenkin sanoa, että tasavaltainenkin valtiomuotomme on joutunut niin kovalle koetukselle, että se ei ole siitä selvinnyt poikkeamatta valtiosääntömme viitoittamalta säännönmukaiselta tieltä, niin, jopa sellaisistakin periaatteista, joille tavallisesti vaaditaan eräänlaista yleispätevyyttä tasavaltaisissakin järjestelmissä.

Jo se seikka, että tasavallan presidentti kaksi kertaa valittiin aikaisempaa presidentinvaalia varten valittujen valitsijamiesten toimesta, tiesi luonnollisesti asioiden säännönmukaisesta kulusta varsin huomattavaa poikkeusta, jonka poliittinenkin merkitys oli sitäkin tuntuvampi, kun valitsijamiehet oli aikanaan valittu kokonaan toisenlaisissa oloissa, yleisen rauhan vallitessa maailmassa. Mutta tuo menettely oli kuitenkin käytännössä mahdollisista tavoista se, joka läheisimmin liittyi valtiosäännön edellyttämään säännönmukaiseen vaaliin. Kun nykyisen presidentin määräsi tehtävänsä välittömästi eduskunta itse, se jo oli askelen kauempana säännönmukaisesta tiestä vaali-instanssinkin osalta, vaikkakin se samalla läheisesti liittyi sii-

hen menettelyyn, jolla tasavallan ensimmäinen presidentti aikanaan valittiin.

Eniten äskeinen presidentinvaali kuitenkin poikkesi valtiosäännön edellyttämästä ja yleensäkin tasavallaisen järjestelmän periaatteiden mukaisesta menettelystä siinä, että uuden presidentin henkilö määrättiin välittömästi laissa, joten varsinaista vaalia sanan teknisessä mielessä ei siis lainkaan toimitettu. Vaikka tämäkin menettely perustuslainsäädäntöjärjestyksessä suoritettuna, samoin kuin yleensä muutkin viime aikojen poikkeukselliset järjestelyt, oli täysin lainmukainen, se oli kuitenkin siinä määrin harvinainen, että sille tuskin löytää montakaan vertauskohtaa muidenkaan tasavaltojen historiasta. Sen poliittisena edellytyksenä oli se ainutlaatuinen arvovalta ja jakamaton kunnioitus, joka liittyy Suomen marsalkan henkilöön. Mutta samalla se myös asetti valtionpäämiehen aseman ja eräät siihen liittyvät järjestelyt tavallista suuremmassa määrin presidentti Mannerheimin henkilön varaan.¹

Mutta yleiseltä valtiojärjestyksemme periaatteiden kannalta näyttäisi tämä valtionpäämiehen vaihdos kuitenkin kaikkien mielenkiintoisimmalta, jos sitä tarkasteltaisiin edellisen presidentin eroamisen ja siihen johtaneiden seikkojen kannalta. Kirjoitelmani aiheen puitteissa en kuitenkaan voi ryhtyä tarkemmin käsittelemään näitä kysymyksiä, joiden selvittäminen sitäpaitsi edellyttäisi nykyisin vielä verraten arkaluontoisten poliittisten seikkojen pohdintaa. Tyydyn vain lyhyesti uudistamaan aikaisemman toteamukseni, että »presidentin eroaminen kesken toimikauttaan poliittisista syistä on ilmeisesti valtiosääntömme hengen vastaista», samalla tavoin kuin sitä olisi myöskin presidentin pakottaminen eroamaan kesken toimikauttaan.² Mutta kun tasavallan presidentin asemassa olevaa hen-

¹ Ks. siitä *Kaira*, Äskeinen presidentinvaihdos. Valvoja N:o 6/1944 s. 215—223.

Oikeusministeriön arkistossa olevat asiakirjat osoittavat, että aluksi oli tarkoitus vieläkin enemmän korostaa järjestelyn poikkeuksellista henkilökohtaista luonnetta uskomalla valtionpäämiehen tehtävä Suomen marsalkalle valtionhoitajan eikä siis tasavallan presidentin ominaisuudessa.

² *Kastari*, Eduskunnan hajoitus Suomen oikeuden mukaan. Vammala 1940, s. 336.

kilöä ei tietenkään voida pakottaa pysymään tehtävässään, on oikeusjärjestyksenkin tietysti mukauduttava tällaiseen tilanteeseen. Kansakunnan kohtaloiden ollessa kysymyksessä ei sitäpaitsi läheskään aina voida välttää valtiosäännön normien erittäin joustavaakaan tulkittamista, eipä niiden ulkopuolellekin menevää, eräänlaiseen hätäoikeuteen turvautumista.³ Joka tapauksessa ei presidentti Rytin eroamista vastaan ole miltään taholta esitetty oikeudellisiin näkökohtiin nojaavia muistutuksia, ja sen lähempi teknillinen suoritus näyttää niinkään tapahtuneen oikeudellisesti moitteettomalla tavalla, joten siihenkään ei ole tarvis tässä yhteydessä lähemmin syventyä.⁴

Samalla kertaa kun Suomen marsalkka Mannerheim määrättiin välittömästi erikoislailla tasavallan presidentiksi, järjestettiin hänen asemansa poikkeukselliseksi myöskin sikäli, että hänelle annettiin oikeus siirtää osa valtionpäämiehelle säännönmukaisesti kuuluvista tehtävistä pääministerin hoidettaviksi. Pääasiallisena syynä tähän oli nähtävästi se, että hänen oli siihen aikaan välttämätöntä oleskella varsin paljon poissa pääkaupungista hoitamassa päämajastaan käsin puolustusvoimain ylipäällikön tehtäviä, jotka sitäpaitsi jo sinänsä oikeastaan vaativat miehensä kokonaan. Tämän valtuuden nojalla presidentti Mannerheim onkin sitten 9 päivänä elokuuta 1944 annetulla asetuksella (N:o 518) siirtänyt melkoisen osan siirrettäviksi mahdollisista asioista pääministerin ratkaistavaksi. Tasavallan presidentin ja pääministerin asemassa ja keskinäisissä suhteissa on siten syntynyt poikkeuksellinen järjestely, jossa voidaan havaita useita mielenkiintoisia piirteitä.

Tasavallan presidentin määräämistä koskevan lain 4 §:n mukaan hänellä on »oikeus joko kokonaan tai osittain siirtää pääministerille ne tehtävänsä, jotka koskevat asetusten antamista, armahdusvallan käyttämistä, erivapauden myöntämistä, Suomen kansalaiseksi ottamista ja kansalaisuudesta vapauttamista sekä virkanimityksiä ja

³ Kastari, s. 336—337. Mainittakoon, että Kaira, s. 216 puolestaan pitemmittä perusteluitta katsoo, että »tasavallan presidentillä täytynee katsoa siinäkin tapauksessa, ettei hänellä ole pysyväistä estettä varsinaisessa mielessä, olevan oikeuden luopua toimestaan pätevän syyn sitä vaatiessa».

⁴ Sitä on käsitelty Kaira, main. kirj.

virasta vapauttamista». Tehtävien siirrosta itsestään ei sitten olekaan mitään muita lainsäännöksiä.

Niinpä siitä menettelytavasta, jolla tuon säännöksen edellyttämä tehtävien siirto suoritetaan, ei laissa ole nimenomaista säännöstä, eikä siihen sisälly myöskään sitä tavanomaista loppupykälää, jonka mukaan tarkempia säännöksiä lain toimeenpanosta olisi annettava asetuksella. Tällaisessa siirtomenettelyssä on kuitenkin ilmeisesti kysymyksessä ylempien valtioelinten toimivallan jako, joka säännönmukaisesti on järjestettävä lainsäädäntöteitse. Niinpä HM 40 ja 41 §:ssä sekä asiain ratkaisemisesta valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä 30. 3. 1922 annetun lain 2 ja 3 §:ssä edellytetään, että tasavallan presidentin ratkaistavaksi voidaan pidättää taikka valtioneuvoston tai sen ministeriön ratkaistavaksi uskoa sellaisten asioiden päättäminen, joka heille ei muuten kuuluisi, mutta tämä toimivallan siirtäminen voi tapahtua ainoastaan joko lailla taikka asetuksella. Sitävastoin on vain niiden asioiden piiri, jotka voidaan uskoa ministeriön esittelijälle omalla vastuullaan ratkaistavaksi, määrättävä asetuksella, kun taas itse määräyksen kullekin esittelijälle sekä ne asiat, jotka tuolla määräyksellä hänen ratkaistavakseen uskotaan, tasavallan presidentti voi päättää ilman asetusmuotoa, vain tavallisella yksinkertaisella päätöksellään.⁵ Vaikka pääministerillekin siirrettäviksi mahdollisten tehtävien piiri on samalla tavoin jo ennakolta määrätty edellä siteeratussa säännöksessä, ei siirtoa kuitenkaan tässä tapauksessa voitane tehdä tuollaisella yksinkertaisella päätöksellä. Kun näet kysymyksessä on itse valtionpäämiehelle kuuluvien tehtävien delegointi, se on suoritettava asetuksella, jonka antamiseen hänellä onkin ilman muuta katsottava olevan valtuus HM 28 §:n edellyttämänä lain täytäntöönpanotoimenpiteenä. Asetuksen käyttämistä edellyttää sitäpaitsi sekin seikka, että näin tärkeä toimenpide on mahdol-

⁵ L. asiain ratkaisemisesta valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä 3 §:n 2 ja 3 mom. (N:o 283/20. 9. 1939) sekä valtioneuvoston ohjesääntö (lyh. VNOS) 33 ja 35 §:n 2 mom. (N:o 995/17. 12. 1943).

lisimman täsmällisellä ja auktoritatiivisella tavalla saatettava sekä kansalaisten että viranomaisten tietoon.⁶

Käytännössä onkin tehtävien siirtäminen suoritettu, kuten jo mainittiin, asetuksella. Pääministerille ei kuitenkaan ole siirretty kaikkia tehtäviä, joiden siirtämiseen laki antaa presidentille valtuuden. Niinpä asetusten antamisen osalta on tehty se rajoitus (2 §), että siirto ei »käsitä asioita, jotka koskevat valtioneuvoston ja ministeriöiden toimivaltaa tai puolustusvoimia». Valtioneuvoston ja ministeriöiden toimivaltaa koskevalta osaltaan on pääministerin käsiteltäväksi siirrettyjen asetusten piiri selvä ja tarkasti määrättävissä.⁷ Käsite puolustusvoimat on sitävästoin rajoiltaan epämääräinen, mutta käytännössä ei toimivaltaa koskevia ristiriitoja senkään osalta pääse syntymään jo siitäkään syystä, että presidentti voi harkintansa mukaan ottaa päätettäväksi pääministerille siirretynkin asian (4 §), minkä lisäksi on vielä varmemmaksi vakuudeksi säädetty, että epäselvissä tapauksissa ratkaisee toimivaltakysymyksen presidentti (5 §). Käytännössä näyttää kuitenkin johdonmukaisesti pyrityn siihen, että pääministerin annettaviksi on esitelty kaikki ne asetukset, joihin hänelle siirretty toimivalta ulottuu. Siitä johtuu mm., että samaan aikaan presidentti saattaa vahvistaa lain, mutta pääministeri antaa sen täytäntöönpanoasetuksen. Niissäkin tapauksissa, joissa presidentti näyttää ottaneen ilman asiakirjoista näkyvää syytä päätettäväkseen asetuksen, jonka antamiseen pääministerilläkin olisi ollut oikeus, huomataan lähemmin tutkittaessa, että syynä tällaiseen menettelyyn on ollut se seikka, että pääministeri puolestaan on ollut

⁶ Vrt. myös *Kaira*, s. 220.

⁷ Käytännössä tätä säännöstä on kuitenkin tulkittu niinkin, että pääministerille olisi siirtynyt myös ministeriöiden sisäistä toimivallan jakoa koskevat asetukset eikä ainoastaan toisaalta ministeriöiden ja valtioneuvoston välistä sekä toisaalta eri ministeriöiden välistä keskinäistä toimivallan jakoa koskevat asetukset. Niinpä presidentti on antanut mm. A. sisäasiainministeriön poliisiasiaosastosta (N:o 598/6. 9. 1944), A. sisäasiainministeriön väliaikaisesta siirtoväenasiaain osastosta (N:o 780/3. 11. 1944). Tälläkään tulkintalinjalla ei ole pysytty johdonmukaisena, sillä A. eräiden sisäasiainministeriön yleisellä ja kunta-asiaain osastolla käsiteltävien asiain uskomi-sesta esittelijäin ratkaistavaksi (N:o 687/5. 10. 1944) on taas pääministeri Castrénin eikä presidentin antama.

estynyt asiaa käsittelemästä.⁸ Myöskin puolustusvoimia koskevien asioiden osalta, joiden piiri, kuten sanottu, on epämääräinen, voidaan niiden rajatapausten, joissa presidentti on antanut asetuksia,⁹ sanoa koskettaneen puolustusvoimia huomattavasti läheisemmin kuin niiden rinnakkaistapausten, joissa pääministeri puolestaan on käyttänyt asetusvaltaa.¹⁰

Myöskään virkanimityksiä ja virasta vapauttamista koskevia tehtäviään ei presidentti ole siirtänyt pääministerille valtuuslain edellyttämässä koko laajuudessaan. Itse asiassa on pääministerin nimitettäväksi siirrettyjen virkojen piiri varsin suppea. HM 87 §:ssä presidentin nimitettäväksi säädetyistä korkeista virkamiehistä on näet pääministerin nimitysvaltaan siirretty ainoastaan tuon lainkohdan 5) ja 6) kohdassa mainituista¹¹ viroista keskusvirastojen jäsenten sekä valtioneuvoston, korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden esittelijöiden ynnä myös — kansliapäällikköä lukuunottamatta — presidentin oman kanslian virat. Presidentin nimitettäväksi on edelleen nimenomaan pidätetty eräiden erikoistuomioistuinten tuomarit sekä armeijan ja laivaston upseerit. Pääministerin toimivalta virkanimityksissä on kuitenkin toisaalta sikäli yleinen, että kaikki ne presidentin nimitettävät virat, joita ei siirtoasetuksen 3 §:ssä ole nimenomaan pidätetty presidentille, ovat siirtyneet pääministerin nimitettäväksi. Varsinaisten nimitysten osalta ei siirrettyjä virkamiesasioita koskevassa toimivaltakysymyksessä voinekaan tulla epä-

⁸ A. maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta (N:o 615/14. 9. 1944). Pääministeri Hackzell oli silloin Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana Moskovassa.

⁹ Esim. A. sotapalveluksesta vapautetun asevelvollisen omaisille eräissä tapauksissa suoritettavista eduista (N:o 706/13. 10. 1944).

¹⁰ Esim. A. väliaikaisista määräyksistä eräiden sotatilan aikana asepalveluksessa olleiden henkilöiden oppikouluopinnoista (N:o 726/19. 10. 1944), A. eräiden sotatuomioistuimissa rangaistukseen tuomittujen henkilöiden armahtamisesta annetun lain soveltamisesta (N:o 863/1. 12. 1944) sekä A. lääkintähallituksen väliaikaisesta sotavammasairaalaosastosta sekä sotavammasairaaloista ja poliklinikoista (N:o 836/23. 11. 1944).

¹¹ Myös HM 87 §:n 4) kohdassa mainitut viranhaltijat ovat kaikki jääneet presidentin nimitettäväksi, vaikka lain tekstille on tullut sellainen muoto, ettei tämä seikka siitä ilmene.

selvyyksiä. Ja niidenkin osalta on sitäpaitsi voimassa edellä mainittu tehtävien siirtoa koskeva yleinen sääntö, että presidentti voi ottaa päätettäväkseen pääministerille siirtyneenkin virkanimityksen.

Tässä yhteydessä huomio kuitenkin kiintyy siihen, että tehtävien siirtoa koskevan asetuksen sanonta virkasuhteiden osalta kokonaisuudessaan on erilainen kuin valtuuslain vastaava sanonta. Lain 4 §:n mukaan presidentillä on näet oikeus siirtää pääministerille tehtävänsä, jotka koskevat mm. »virkanimityksiä ja virasta vapauttamista», mutta asetuksen 1 §:n mukaan hänelle on siirretty vain oikeus »ratkaista virkanimitysasioita». Viimeksi mainittu sanonta ei siis nimenomaan mainitse virasta vapauttamista, vaikka lainsäätäjän tarkoituksena kuulemani mukaan ei lienekään ollut erityisesti pidättää sitä presidentille. Lähempi tutkimus osoittaa kuitenkin, että käytettyjen sanontojen erilaisuuden on katsottava myös johtaneen säännösten erilaiseen asialliseenkin sisältöön.

»Virkanimitysasia», mitä termiä lainsäädännössä muuallakin varsin runsaasti käytetään, ei näet suinkaan aina tarkoita niin laajaa käsitettä, että se sulkisi piiriinsä myös virasta vapauttamisen. Päinvastoin lienee asianlaita niin, että käsite nimitysasia ei yleensä ulotu virasta vapauttamiseen.¹² Sitäpaitsi voidaan varsinaisessa virasta vapauttamisessakin erottaa kaksi lajia, nimittäin vapauttaminen erityisistä syistä hallintoprosessissa sekä vapauttaminen hallintotoimin, jotka ovat muualla lainsäädännössä toisistaan eroavalla tavalla järjestetyt.¹³ Näiden lisäksi merkitsee eräänlaista virasta vapauttamista vielä rikosoikeudellinen ja kurinpidollinen viraltapano sekä myös virkaeron antaminen saavutetun iän perusteella. Itsestään selvää on, että rikosoikeudellinen viraltapano, joka on tuomioistuinten asiana, ei voi kuulua pääministerille siirtyvien tehtävien joukkoon. Ratkaistavaksi siis jää, käsittääkö k.o. asetuksen termi »virkanimitysasia» muita edellämainittuja virasta vapauttamisen muotoja sekä mitä se ehkä niistä käsittää.

¹² *Tarjanne*, Virkasuhteen lakkaaminen Suomen valtionhallinnossa. Helsinki 1934, s. 194.

¹³ *Tarjanne*, s. 35—36.

Tällöin voidaan ensiksi todeta, että kaikki ne HM 87 §:ssä mainitut virat, joihin nimittäminen on kysymyksessä olevalla asetuksella siirretty pääministerille, ovat valtakirjavirkoja. Niiden haltijoiden osalta tulee siis edellä mainituista viroista vapauttamisen muodoista kysymykseen ainoastaan joko vapauttaminen hallintoprosessissa tai viraltapano kurinpitotoimin. Kumpaisenkaan toimenpiteen vireillepano eikä käsittely ei kuitenkaan ole säännönmukaisestikaan kuulunut presidentille, vaan tätä valtaa käyttää nimittämiskirjalain 7 §:n erikoissäännöksen nojalla valtioneuvosto. Näiden viranhaltijoiden virasta vapauttaminen ei niin ollen ole voinut siirtyä pääministerille. Sama on asianlaita tietysti muidenkin valtakirjavirkojen osalta, joihin nimittämisoikeus ehkä on siirtynyt pääministerille.

Pääministerille ovat kuitenkin asetuksella siirtyneet nimitysasiat myös joihinkin sellaisiin virkoihin, joihin nimittämiskirjana annetaan avoin kirje.¹⁴ Näiden osalta saattaa varsinaisina virastavapauttamismuotoina tulla kysymykseen ainoastaan vapauttaminen hallintotoimin. "Tällaista vapauttamista taas ei ole säännönmukaisessa tapauksessa säädetty minkään nimittävistä viranomaisesta erillisen, toisen viranomaisen tehtäväksi. Päin vastoin on nimittämiskirjalain 2 §:n 1 momentissa nimenomainen säännös: »Viran haltijan, jolla virkaan on avoin kirje, voi tasavallan presidentti vapauttaa virasta, kun yleinen etu sitä vaatii.» Tämän säännöksen rationa ei tosin ole pidettävä sitä, että sillä olisi tahdottu vapauttamistoimenpide erityisesti pidättää presidentille, vaan ainoastaan sitä, että avoimella kirjeellä nimitetyt virkojen haltijat on tahdottu järjestää yleensä hallintotoimin vapautettavissa oleviksi. Mutta kun presidentin tehtävien siirtoa koskevassa asetuksessa ei nimenomaan ole siirretty virasta vapauttamista pääministerille ja kun virkanimitysasia ei terminä aina, ehkäpä ei yleensääkään, ilman muuta käsitä virasta vapauttamista, ei tuon tehtävän siis voida katsoa siirtyneen pääministerille.

¹⁴ Sellaisia ovat ainakin Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajan ja jäsenten virat. Suomen Pankin ohjesääntö 23 § (N:o 365/21. 12. 1925). Niinpä pääministeri Castrén tasavallan presidentin sijasta nimitti ent. presidentti Rytin Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtajaksi.

Tätä tulosta tukee vielä se yleinen tulkintasääntö, että kysymyksessä olevaa asetusta poikkeussäännöksenä on tulkittava ahtaasti.

Mitä vihdoinkin tulee siihen virasta vapauttamisen muotoon laajemmassa mielessä, jota eron antaminen saavutetun eroamisiän perusteella merkitsee, se poikkeaa edellä käsitellyistä muista vapauttamismuodoista siinä, että siitä ei ole tasavallan presidentin nimitettävien virkamiesten osalta mitään erikoissäännöksiä. Erokirjan antaa niin ollen yleisen säännön mukaan nimittävä viranomainen, säännönmukaisessa tapauksessa siis tasavallan presidentti. Suppean tulkinnan mukaan ei tämänkään toimenpiteen, eräänlaisena virasta vapauttamismuotona, olisi kenties katsottava sisältyvän pääministerille siirtyneisiin tehtäviin. Mutta kun sen kuulumisesta presidentille ei ole, kuten avoimella kirjeellä nimitetyn vapauttamisesta, nimenomaista säännöstä, vaan sen päinvastoin katsotaan kaikkialla muuallakin ilman muuta kuuluvan nimittävälle viranomaiselle, on sen myös tässä tapauksessa katsottava siirtyneen pääministerille niiden virkojen osalta, joihin nimittämisoikeuskin on siirtynyt. Sama pitää samanlaisilla perusteilla paikkansa myös eron myöntämiseen asianomaisen pyynnöstä. Nämä kumpainenkin ovat sellaisia virkanimitysasioita, jotka säännönmukaisesti seuraavat itse nimittämisoikeutta.

Laissa olevan valtuuden nojalla on useinmainitulla asetuksella pääministerille siirretty myös oikeus käyttää armahdusvaltaa. Tämän säännöksen tulkinnassa ei voine syntyä vaikeuksia. Armahdusvalta on näet kokonaisuudessaan siirretty pääministerille sitä yleistä rajoitusta tietystikään lukuunottamatta, että presidentti voi edelleenkin ottaa myöskin armahdusasian ratkaistavakseen. Niinpä pääministeriäkin armahdusvallan käyttäjänä koskee se huomattava laajennus, jonka mukaan presidentti sotatilan aikana voi tietyissä rajoissa myöntää yleisenkin armahduksen.¹⁵ Niinikään pääministeri voi, samalla tavoin kuin presidenttikin, nykyisin antaa armahduksen pyytämättä HM 29 §:n edellyttämää lausuntoa armonanomuksesta

¹⁵ L. tasavallan presidentin armahdusoikeuden väliaikaisesta laajentamisesta (N:o 1013/22. 12. 1942).

korkeimmalta oikeudelta.¹⁶ Samoin on ilmeistä, että pääministeri voisi käyttää armahdusvaltaa jopa valtioneuvoston jäsenenkin ja oikeuskanslerin armahtamiseksi valtakunnanoikeuden esityksen perusteella. Mutta vaikka näistä laintulkintakysymyksistä ei voitaneen olla eri mieltä, saatetaan sitä vastoin esittää periaatteellisia huomautuksia siitä seikasta, että armahduskysymysten ratkaiseminen tuomiovallan piiriin puuttuvana oikeutena ylipäänsä on lainkaan katsottu voitavan uskoa parlamentaarisesti vastuunalaiselle pääministerille. Meidän valtiosääntömme, jonka laatimisessa yleensäkin on pyritty noudattamaan valtiovallan kolmiajako-oppia, on näet koetettu erityisellä huolella turvata tuomiovallan riippumattomuus poliittisista ja parlamentaarisista näkökohdista. Sen vuoksi täytyy armahdusvallan uskomista pääministerille, joka lisäksi voi käyttää sitä — ja todellisuudessa käyttääkin varsin runsaassa määrin¹⁷ — pyytämättä korkeimman oikeuden lausuntoa, valtiosäännön periaatteiden kannalta pitää varsin poikkeuksellisenä. Ilmeisesti ovat käytännölliset syyt kuitenkin vaatineet presidentin vapauttamista erityisesti juuri näiden asioiden käsittelemisestä, jotka jo lukumäärältäänkin nousevat varsin suureen summaan.¹⁸

Pääministerille siirretyistä presidentin tehtävistä on vielä käsittelemättä ainoastaan oikeus myöntää erivapauksia sekä oikeus antaa Suomen kansalaisuus ja vapauttaa siitä. Sekä erivapauden myöntäminen lain säännöksestä että kansalaisuuden myöntäminen ja siitä vapauttaminen on ollut uskottuna valtion päämiehelle niin yksinomaaisesti, että niitä ei olisi voitukaan siirtää muulle valtioelimelle muuta kuin perustuslainsäädäntöjärjestyksessä.¹⁹ Asetuksen säännöksistä sitävastoin edellyttää jo HM 85 § valtioneuvoston voivan myöntää erivapauksia, ja joissakin tapauksissa on erivapausvaltaa

¹⁶ L. tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä (N:o 298/7. 5. 1943).

¹⁷ Edellä viitteessä 16 mainitun lain voimassaollessa lienee korkeimman oikeuden lausunto pyydetty vain n. 2 %:ssa kaikkiaan käsitellyistä armahdusasioista.

¹⁸ Niinpä jätettiin oikeusministeriöön v:n 1944 aikana yli 9.000 armonanomusta.

¹⁹ Merikoski, Erivapauden käsite. Helsinki 1936 s. 50.

eräissä asioissa uskottu alemmillekin viranomaisille.²⁰ Näin ollen ei erivapausvallan siirtäminen pääministerille, vaikka sekin lainlievenysvaltaa koskevana sivuaa valtiovallan kolmiajako-opin linjoja, merkitse erityisen tuntuva poikkeusta valtiosäännön periaatteesta. Kansalaisuuden myöntämisen ja siitä vapauttamisen siirtäminen taas merkitsee poikkeusta lähinnä siihen, että valtionpäämiehen asiana on ylinnä edustaa valtakuntaa sen suhteissa ulkopuolisiin.

Mitä sitten tulee pääministerin ratkaistavaksi siirrettyjen asioiden käsittelyjärjestykseen, on sitä koskeva ainoa säännös kysymyksessä olevan lain 4 §:n 2 momentissa. Siinä säädetään että »siirretyt asiat käsitellään samassa järjestyksessä kuin tasavallan presidentille kuuluvien asioiden käsittelystä on säädetty». Kun pääministerille ei ole siirretty mitään sellaisia asioita, joiden ratkaisemisessa on noudatettava tavallisesta poikkeavaa käsittelyjärjestystä (HM 35 § 2—4 mom.), merkitsee tämä sitä, että pääministeri päättää hänelle siirretyt asiat valtioneuvoston istunnossa yleisessä presidentin päätösten käsittelyjärjestyksessä. Erona on vain se, että tasavallan presidentin paikalla päätöksiä tekemässä istuu näissä asioissa pääministeri.

Eräässä kohdassa on tällöin kuitenkin ilmeisesti poikettava säännönmukaisesta menettelystä. Käsittelyjärjestys pääministerin ratkaistessa hänelle siirrettyjä asioita muodostuu näet samanlaisiksi kuin pääministerin hoitaessa HM 25 §:n nojalla presidentin tehtäviä tämän ollessa kokonaan estynyt niitä itse hoitamasta.²¹ Tämän tapauksen varalta on säädetty se poikkeus normaalista käsittelyjärjestyksestä, että »ne asiat, jotka pääministerin tulisi valtioneuvostossa esitellä presidentille, esittelee presidentin esteen aikana ensimmäinen ministeri».²² Tällainen poikkeus onkin molemmissa näissä tapauksissa välttämätön, koska pääministeri ei tietysti itselleen voisi esitellä asioita ratkaistavaksi. Vakaantuneen tulkinnan ja käytännön mukaan on »ensimmäisellä ministerillä» tarkoitettu sitä valtioneuvoston jäsenistä,

²⁰ Merikoski, s. 55.

²¹ Ks. siitä Kastari, Pääministerin oikeudellinen asema tasavallan presidentin sijaisena. Lakimies 1941 s. 134.

²² L. asiain ratkaisemisesta valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä 4 §:n 2 mom. (N:o 79/30. 3. 1922).

joka aikaisimmin on tullut ministeriksi. Samalla tavoin on virkajärjestyksessä vanhinta ministeriä katsottu tarkoittavan sen HM 39 §:ssä mainitun »ensimmäisen läsnäolevan jäsenen», jonka tulee pääministerin estyneenä ollessa toimia puheenjohtajana valtioneuvostossa, ja samoin myös sen »ensimmäisen läsnäolevan ministerin», jonka tulee VNOS 7 §:n mukaan »pääministerin ollessa poissa tai esteellisenä» toimia »hänen sijassaan». Voidaan siis todeta, että pääministerin ratkaistessa hänelle siirrettyjä, valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita esittelyn suorittaa virkaiältään vanhin valtioneuvoston jäsen taikka, jollei hän ole saapuvilla, vanhin läsnäolevista ministereistä.

Näin pitkälle asiaa koskevien säännösten tulkinta on aivan selvä. Mutta mitenkä silloin on meneteltävä, jos, niinkuin nykyisin, joku valtioneuvoston jäsenistä on erityisesti määrätty ministeriksi käsittelemään valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita?²³ Kun hänet on määrätty käsittelemään pääministerin toimialaan kuuluvia asioita ja siis eräänlaiseksi pääministerin apulaiseksi, voidaan kysyä, onko tämän määräyksen merkitys katsottava sellaiseksi, että hänestä sen avulla on samalla tullut myös pääministerin sijainen. Voidaanko siis toisin sanoen edellä mainittujen lainkohtien sanontoja »ensimmäinen ministeri», »ensimmäinen läsnäoleva jäsen» ja »ensimmäinen läsnäoleva ministeri» tulkita siten, että ne ilman muuta soveltuisivat häneen, vaikka hänen virkaikänsä ministerinä ei edellyttäisikään hänelle tällaista asemaa? Kysymys on siis itse asiassa siitä, voidaanko varapääministerijärjestelmä, josta meillä on viime aikoina julkisuudessaakin puhuttu ja jonka aikaansaamiseksi on valtioneuvostossa tiettävästi jo laadittu lakiehdotuksiakin, soveltaa meidän valtiojärjestyksemme ilman lainsäädäntötoimenpiteitä.

Tiettävästi ministeri Pekkala onkin viime aikoina jokseenkin säännöllisesti toiminut puheenjohtajana valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnassa. Hän on myöskin esitellyt pääministerille sellaisia tämän ratkaistavaksi siirrettyjä asioita, jotka kuuluvat valtioneu-

²³ Tällaisen määräyksen presidentti antoi 24. 9. 1944 avoimella kirjeellä (asetuskokoelman n:o 855) salkuttomalle ministerille Mauno Pekkalle.

voston kanslian toimialaan.²⁴ Näissä tehtävissään hän siis on toiminut »ensimmäisenä ministerinä» siitä huolimatta, että hän virkaiältään on ulkoasiainministeri Enckelliä nuorempi. Huomattava kuitenkin on, että ministeri Enckell ei ole ollut missään näissä valtioneuvoston tai sen raha-asiainvaliokunnan istunnoissa läsnä. Ministeri Pekkala onkin siis noissa tapauksissa itse asiassa ollut vanhin läsnä oleva ministeri. Näin ollen ei mainittu menettely siis merkitse sitä, että valtioneuvoston toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätty ministeri olisi käytännössä pelkästään tämän perusteella katsottu tulleen »ensimmäiseksi ministeriksi» edellämainittujen lainkohtien tarkoittamassa mielessä.

Ja tuskin tällaista tulkintaa voitaisiinkaan pitää hyväksyttävänä. Tosin ei nykyisen hallitusmuodon voimassa ollessa ole aikaisemmin ollut määrättyä toista ministeriä pääministerin ohella käsittelemään valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita. Ja kun tällaiseen tehtävään määrätty valtioneuvoston jäsen pääministerin apulaisena ja lähimpänä työtoverina voi olla omansa saamaan muihin ministereihin verrattuna jollakin tavoin korostetumman aseman, joka saattaa läheteä todellista sijais- tai varapääministeriyyttä, ei edellämainittujen lainkohtien varsin monimerkityksinen sanonta »ensimmäisestä ministeristä» ehkä sinänsä olisi estänyt antamasta niille tällaista sisältöä. Pääministerin apulaista voitaisiin pitää »ensimmäisenä ministerinä» jopa kenties paremmillakin perusteilla kuin virkaiältään vanhinta ministeriä.

Mutta viimeksi mainittu sisältö on kysymyksessä oleville sanonnoille kuitenkin siinä määrin vakaantunut, että sitä on itse asiassa pidettävä jo tavanomaisen oikeuden sanktioimana. Lisäksi on huomattava, että tuollainen uuden tulkinnan mukainen sisältö noille sanoille ei vielä yksinään olisi riittävä. Sitä olisi ilmeisesti täydennettävä myös vanhan käsityksen mukaisella periaatteella sen tapauksen varalta, että sekä pääministeri että hänen apulaisensa olisivat saman-

²⁴ A. kielilaissa mainittujen käännösten toimittamisesta suoritettavista maksuista annetun asetuksen muuttamisesta (N:o 986/22. 12. 1944) sekä A. väliaikaisen valtion tiedoituskeskuksen perustamisesta (N:o 987/22. 12. 1944).

aikaisesti kumpainenkin poissa tai esteellisiä. Muussa tapauksessa oikeusjärjestykseen jäisi näet paha aukko, eikä tämä tulkinta sitä paitsi ilman tavallista lisäystä myöskään soveltuisi pääministerin sijaisuutta koskevaan pääsäännökseen, HM 39 §:ään, jossa puhutaan valtioneuvoston ensimmäisestä l ä s n ä o l e v a s t a jäsenestä. Näin suuria ja mutkallisia muutoksia vakaantuneeseen oikeuskäsitykseen ei kuitenkaan voida aikaansaada muuta kuin lainsäädäntötoimenpitein. Lopputulokseksi jää niin ollen, että varapääministerijärjestelmän soveltaminen valtiojärjestyksemme edellyttää valtiosäännön muutosta. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätty ministeri voi toimia pääministerin sijaisena ja siis myös esitellä tämän ratkaistavaksi siirrettyjä asioita vain samoilla edellytyksillä kuin muukin valtioneuvoston jäsen.

Jos tällainen muu ministeri joutuu esittelemään ja tietysti siis myös varmentamaan pääministerille siirretyn, valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvan asian ratkaisun, ei siitä seuraa, että myöskin sen valmistelu- ja täytäntöönpanotoimenpiteet siirtyisivät hänen ministeriöönsä. HM 44 §:n säännös on näet ehdoton, eikä poikkeuksellinen esittely- ja varmennusjärjestely voi järkyttää ministeriöitten toimivallan jakoa. Valmistelu- ja täytäntöönpanotoimenpiteet on aina suoritettava siinä ministeriössä, jonka toimialaan asia varsinaisesti kuuluu, eli siis tässä tapauksessa esittelyn ja varmennuksen poikkeuksellisuudesta huolimatta valtioneuvoston kansliassa.

Kun pääministeri toimii valtioneuvostossa puheenjohtajana sekä sen tavallisissa istunnoissa että tietysti myös silloin, kun hän ratkaisee presidentiltä siirrettyjä asioita, on valtioneuvoston kokoonpano siis kumpaisessakin tapauksessa sama. Tästä johtuu, että vaikka päätösten niin sanoakseni oikeudellinen rakenne niissä onkin varsin erilainen, päätösten tekemismenettelyt kuitenkin voidaan käytännöllisinä toimenpiteinä liittää varsin mutkattomasti toisiinsa. Esim. silloin, kun valtionpäämiehen on tehtävä päätöksensä valtioneuvoston esityksestä, valtioneuvosto saattaa ensiksi tehdä asianomaisen virkamiehen esittelyn perusteella päätöksensä, minkä jälkeen välittömästi

pääministeri saattaa tuon virkamiehen esimiehen, so. asianomaisen ministerin esittelystä tehdä oman päätöksensä. Samalla tavoin voidaan valtioneuvoston epävirallinen, valmistava käsittely, josta ei laadita pöytäkirjaakaan, mutkattomasti liittää ratkaisevaan käsitteelyyn, jossa pääministeri presidentin sijasta päättää asian. Tällä tavoin saatetaan niin sanoakseni samalta istumalta käsitellä milloin valtioneuvoston, milloin valtionpäämiehen ratkaistavia asioita. Näin onkin tietävästi menetelty nykyisen pääministerin ja myös pääministeri Hackzellin aikana. Pääministeri Castrén sitävastoin noudatti tehtävän arvoa enemmän korostavaa, mutta epäkäytännöllisempää erillisten istuntojen menettelyä, jota on käytetty myös aikaisemmin pääministerin toimiessa HM 25 §:n nojalla presidentin sijaisena tämän estyneenä olon aikana.

Pääministeri allekirjoittaa päätöksensä hänelle siirrettyissä asioissa »Tasavallan Presidentin sijasta». Hoitaessaan presidentin tehtäviä HM 25 §:n nojalla hän on allekirjoittanut päätöksensä »Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa». Hoitaessaan niitä presidentti Rytin luovuttua tehtävästään ja ennenkuin uusi presidentti oli astunut virkaansa, hän allekirjoitti päätöksensä »Tasavallan Presidentin tehtävien hoitajana».

Mitä vihdoin tulee pääministerin oikeudelliseen asemaan kokonaisuudessaan näiden siirrettyjen tehtävien suorittajana, voidaan sanoa, että se muistuttaa sangen suuresti vastaavaa tilannetta hänen toimiessaan presidentin sijaisena tämän esteen aikana. Tässä yhteydessä ei sen vuoksi olekaan tarvis ryhtyä pohtimaan niitä seikkoja, joita olen jälkimmäisen osalta jo aikaisemmin selvittänyt.²⁵ Merkitäviä eroavaisuuksiakin kuitenkin tietysti on. Pääasiallisesti ne johtuvat siitä, että pääministerille eivät edellisessä tapauksessa ole siirtyneet kaikki presidentin tehtävät ja että ne eivät ole siirtyneet välittömästi lainsäädännöksen nojalla. Siirtämisen on suorittanut tasavallan presidentti itse, ja hän on rajoittanut tämän siirron vain eräseen osaan tehtävistään. Siitä ja myös tämän järjestelyn erästä erikoiskohdasta johtuukin, että toisaalta presidentin ja toisaalta näitä

²⁵ Kastari, main. kirj.; ks. myös *Kaira* s. 219—223.

siirrettyjä tehtäviä hoitavan pääministerin välinen suhde on oikeudelliseltakin kannalta varsin mielenkiintoinen.

Aikaisemmin olen useasti joutunut viittaamaan siihen tehtävien siirtämistä koskevaan asetuksen säännökseen (4 §), jonka mukaan presidentti voi mainitun asetuksen estämättä ottaa pääministerille siirrettyjenkin tehtävien piiriin kuuluvan asian päätettäväkseen. Millä tavoin tällainen nähtävästi poikkeukseksi tarkoitettu ratkaisu on suoritettava? Ilmeistä on, että asian palauttamiseen takaisin presidentin ratkaistavaksi ei tarvita asetustietä niinkuin aikoinaan tarvittiin sen siirtämiseen presidentiltä pääministerille. Presidentti voi palauttamisen suorittaa, kuten mainituksa säännöksessä sanotaankin, »asetuksen estämättä». Mutta onko presidentin tehtävä siitä edes erityistä muodollista päätöstäkään, joka silloin tietenkin tapahtuisi tavallisessa järjestyksessä valtioneuvoston istunnossa? Kun kysymyksessä olevat tehtävät on siirretty pääministerin kompetenssi-
piiriin, merkitsee siis asian ottaminen presidentin itsensä päätettäväksi tuon kompetenssi-
piirin supistamista. Sen vuoksi voitaneen katsoa, että tällaisessa toimenpiteessä on kysymys presidentin vallan käytöstä, joka oikeastaan edellyttäisi hänen päätöksilleen säädettyjen muotomääräysten noudattamista. Käytännössä lienee kuitenkin menetelty siten, että presidentti ilman erillistä, ennakollista palautuspäätöstä tai muuta muodollisuutta on ottanut ratkaistavakseen tällaisen pääministerille siirretynkin asian.²⁶ Tällöin voitaisiin katsoa sen päätöksen, jolla presidentti ratkaisee päätettäväkseen ottamansa varsinaisen asian, samalla sisältävän tuon hänen ratkaistavakseen paluttamista koskevan ennakkokysymyksenkin ratkaisun, mikäli se halutaan erilliseksi ratkaisuksi konstruoida. Asetuksessa olevan säännöksen sanamuoto on kuitenkin sellainen, että se ei tällaista erillisyyskonstruktioitaakaan vaadi, eikä lainsäätäjä sitä kenties ole tar-

²⁶ Edellä viitteessä 7 mainituksa tapauksessa ei asiakirjoissa ole mitään merkintää siitä, että presidentti olisi palauttanut asian omaan ratkaisuvalltaansa, tai yleensä mitään muutakaan tavallisuudesta poikkeavaa mainintaa. Huomattava kuitenkin on, että presidentti ei tässä oikeastaan tahtonutkaan rajoittaa pääministerin toimivaltaa. Hän vain, pääministerin ollessa estynyt, suoritti tehtävän, jonka tämä muuten olisi tehnyt.

koittanutkaan. Lainsäätäjä on ehkä ajatellut sellaista järjestelyä, että pääministerille siirretyt asiat voisivat kuulua ilman muuta samanaikaisesti sekä presidentin että pääministerille siirrettyjen asioiden kompetenssipiiriin.

Joka tapauksessa näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että presidentti voi tällaisen toimivaltaa koskevan ennakkollisen päätöksen tehdä.²⁷ Se on silloin pääministeriä sitova, eikä hän saa ylittää tällä tavoin rajoitettua kompetenssiaan. Tällaisen päätöksen tiedoksi annosta enempiä kuin muistakaan siihen liittyvistä seikoista ei ole mitään säädetty, kenties sellaisen mahdollisuutta ei ole säännösten valmistelutyön kiireellisyyden vuoksi aikanaan ehditty tarkemmin harkita. Siitä on seurauksena sellainen epäkohta, että pääministerin toimivallan rajat saattavat jäädä ulkopuolisille epävarmoiksi.²⁸ Kun kuitenkin on selvää, että pääministeri tulee käyttämään hänelle siirrettyä valtaa täysin lojaalisti ja hyvässä yhteisymmärryksessä presidentin kanssa, ei tämän epämääräisyyden tarvinne johtaa käytännöllisiin hankaluuksiin.

Mitään oikeudellisesti sitovia ohjeita siirrettyjen asioiden ratkaisemisessa ei presidentti kuitenkaan voi antaa pääministerille. Oikeudellisesti on pääministeri hänelle siirrettyjen asioiden ratkaisemisessa presidentistä täysin riippumaton ja itsenäinen samalla tavoin kuin hoitaessaan HM 25 §:n nojalla presidentin esteen aikana tämän tehtäviä.²⁹ Mutta tosiasiallisesti saattaa presidentin mielipide tietysti muodostua ratkaisevaksi. Pääministerin erikoisasemahan tällaisten hänelle siirrettyjen tehtävien hoitajana on oikeudellisesti täydelleen presidentin harkinnan varassa. Presidentillä on valta ei ainoastaan supistaa pääministerin kompetenssipiiriä, vaan myös kokonaisuudes-

²⁷ Käytännössä onkin ainakin kerran näin tapahtunut. Vahvistaessaan lain vuonna 1945 toimitettavista edustajanvaaleista (N:o 861/1. 12. 1944) presidentti näet asiasta laaditun pöytäkirjan mukaan samalla »päättyi pidättää itselleen oikeuden antaa asetuksen, jossa määrätään minä päivinä edustajanvaalit on toimitettava». Sittemmin presidentti onkin antanut asetuksen edustajanvaalien toimittamisesta (N:o 1037/29. 12. 1944).

²⁸ Niinpä edustajanvaalien ajankohdan määrittämistä koskevaa edellämainittua presidentin päätöstä ei ole saatettu millään tavoin julkisuuteen.

²⁹ Kastari, main. kirj. s. 132.

saan lopettaa pääministerin erikoisvaltuudet kumoamalla tehtävien siirtoa koskeva asetus.

Pääministeri puolestaan ei sitävastoin voi oikeudellisesti millään tavoin itsenäisesti vaikuttaa kompetenssipiirinsä muuttumiseen. Hännellä ei ole edes oikeutta alistaa laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitäkään asioita presidentin ratkaistavaksi.³⁰ Hänen on ne ratkaistava itse ja omalla vastuullaan. Presidentti voi, jos tahtoo, pysyttää itsensä kokonaan näiden siirrettyjen asioiden käsittelyn ulkopuolella.

Mitä lopuksi tulee siihen kysymykseen, voiko se ministeri, joka ensimmäisenä läsnäolevana valtioneuvoston jäsenenä HM 39 §:n ja VNOS 7 §:n nojalla toimii, pääministerin ollessa poissa tai esteellisenä, hänen sijassaan, ratkaista myös presidentiltä pääministerille siirrettyjä asioita, näyttää siihen olevan vastattava kieltävästi.³¹ Tehtävien siirtoa koskeva asetus puhuu ainoastaan pääministeristä eikä näytä edellyttävänkään ratkaisuvaltaa hänen sijaiselleen. Sama on laita myöskin asiaa koskevassa laissa olevan säännöksen. Kun niitä poikkeussäännöksinä on, kuten mainittu, tulkittava ahtaasti, on päädyttävä siihen tulokseen, että presidentti ei voisikaan siirtää tehtäviään pääministerille sillä tavoin, että myöskin tämän sijainen voisi niitä hoitaa.³²

³⁰ Vrt. ministerin oikeutta alistaa asia valtioneuvoston ratkaistavaksi VNOS 13 §:n 2 mom.

³¹ Toisin on sitävastoin asianlaita presidentin tehtävien hoitamisen suhteen HM 25 §:n nojalla hänen ollessaan estyneenä. *Kastari*, main. kirj. s. 144.

³² Niinpä edellä viitteessä 7 mainittua asetusta ei katsottu voitavan esitellä pääministerin sijassa toimivalle, virkaiältään vanhimmalle ministerille, vaan asetus oli presidentin itse annettava.